

Др. Роман Цегельський

(Львів).

Рішення Мат.-Прир.-Лік. Секції Наукового Тов-а ім. Шевченка у Львові в справі української хемічної термінології.

П. Проф. А. Семенцов з Київа прислав до Мат.-Прир.-Лік. Секції Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові статтю п. з. „До питання про українську хемічну термінологію“ в цілі опублікування її у найближчому випуску Збірника Секції. В цій статті нав'язав він до могого реферату, поміщеного на ту саму тему у XXVII випуску Збірника, дав короткий нарис історії європейської хемічної номенклатури, згадав про праці Міжнароднього Хемічного Конгресу, що відбувся у Варшаві 1927 р., Менделєєвського з'їзду російських хеміків з 1928 р. та наради хеміків у Харкові при Народнім Комісаріяті Освіти з 1927 р., обговорив подрібно думки, висловлені в моєму рефераті, та навів ряд своїх пропозицій. Ту статтю зреферував я на засіданнях Секції 19 лютого і 17 березня 1929 р. та подав до неї свої уваги. Після дискусії над цим рефератом припоручено п. інж. Іванови Кандякови здати корреферат про хемічну термінологію. П. І. Кандяк прочитав свій корреферат на засіданні Секції дня 13 квітня 1929 р., а на засіданні з 11 грудня 1929 додав до нього ще деякі уваги. Вислідом дискусії, яку переведено на цих засіданнях, були нижче наведені рішення Секції в справі української хемічної термінології. Їх доповнено на засіданні з дня 15 квітня 1930 р. з приводу появи „Протоколу засідання номенклатурної хемічної комісії в Подєбрадах в Ч.-С. Р.“¹⁾. Народам у Подєбрадах проводив нестор українських хеміків академік др. Іван Горбачевський,

¹⁾ Протокол засідання номенклатурної хемічної Комісії, що відбулося 4-го січня 1928 р. в аудиторії ч. 15 Укр. Господарської Академії в Ч.-С. Р. Відбитка із Записок Укр. Господ. Академії в Ч.-С. Р., т. II. 1929.

який також виголосив реферат про сучасний стан української хемічної термінології. Опісля рішено прийняти міжнародні назви елементів і сполук, а національні українські назви лишити тільки в заголовках поодиноких розділів даної книжки або статті. За-разом піднято думку видати словник української хемічної тер-мінології, що обнимав би: 1) латинську назву, 2) формулу, 3) між-народню назву, пристосовану до нової української номенклятури, 4) національну українську назву і 5) народню (вульгарну) назву. Матеріал для цього словника, як довідуємося з „Протоколу“, вже готовий в неопублікованому підручнику п. Акад. І. Горба-чевського по неорганічній хемії. Статті проф. А. Семенцова і інж. І. Кандяка надруковані в отсім Збірнику.

Вкінці подаю подрібний спис рішень Секції та назв перв-нів, прийнятих Секцією:

1. Необхідно стреміти до усталення народньої номенклятури для нижчих шкіль, учительських семінарів, народніх публікацій та практичного життя; для наукових праць, у вищих школах та у вищих клясах гімназій прийняти міжнародню термінологію.

2. Назви первнів предкладається після спису поданого в статті п. інж. Кандяка на 271 стр.

3. Назву катіона лишити у другім відмінку після назви аніону, а не зливати катіон з аніоном в одно слово, отже *хльо-рід натрія*, а не *натрійхльорід*.

4. Давний спосіб означування вартісности катіону при по-мочи букв „і“ та „о“ (*ferrī, ferrō*) закинути, а уживати для цієї мети виключно методи, ухваленої Київською Комісією, отже *хльо-рід III-заліза* (тривартісного заліза), *хльорід II-заліза* (двовар-тісного заліза), а не *залізіхльорід, залізохльорід*.

5. Закинути назву меркурій, а прийняти ртуть.

6. Лишити *пероксїда*, закинути *пероксїдот*.

7. Назви кислот і солей творити після назв відповідних аніонів, зазначуючи різну вартісність центрального атому аніону приставками „гіпо“ та „пер“ згл. „над“ і „під“ та закінченнями: -ітова, -їт, -атова, -ат, -ідова, -їд згл. -инова, -ин, -анова, -ан, -акова, -ак, причім закінчення -ідова, -їд згл. -акова, -ак мається ужи-вати лише для бінарних сполук. Н. пр.:

$HClO$	= гіпохльорітова кислота згл. підхльоринова кислота
$HClO_2$	= хльорітова „ „ хльоринова „
$HClO_3$	= хльоратова „ „ хльоранова „
$HClO_4$	= перхльоратова „ „ надхльоранова „

$CuSO_4$ = сульфат міді згл. сірчан міді
 HBr = бромідова кислота „ бромакова кислота
 $AgBr$ = бромід срібла „ бромак срібла.

8. Прийняти замість давних означень: „одно-, дво-, три-основна кислота“ — „одно-, дво-, три-кислотна кислота“ і відповідно до того „одно-, дво-, три-основна основа“.

9. По змозі, не мішати у міжнародніх назвах українських слів, н. пр. Cu_2O — оксид *моновалентної* міді, а не оксид *одно-*валентної міді.

